

Τοιοιουτρόπως τὰ πράγματα τοῦ Βυζαντίου ἤγον ἡμᾶρ παρ' ἡμᾶρ ἐπὶ τὸ χεῖρον. Ἡ φήμη τῆς παραλυσίας του ἐπλήρει τὰς δουτικὰς Αὐλὰς.

Ἰδὼν ἄλλος λόγος ἐν Εὐρώπῃ δὲν ἐγίνετο πᾶρεξ περὶ τῆς τύχης τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ ἡγεμόνες προβλέπουσιν, ὅτι ἀναποφεύκτως ἐκεῖνος ὁ θρόνος μέλλει νὰ γίνῃ βερά τοῦ ἰσχυροτέρου ἢ τοῦ ἐμπειροτέρου. Καὶ ἐνῶ πᾶς ἕλαστος ἡγεμὼν χριστιανὸς ἢ βάρβαρος γλίχεται περὶ τῆς ἰδιοποιήσεως τοῦ ὅλου ἢ μέρους αὐτοῦ, ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῆς Ἑνετίας συζητεῖται τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ ἔδρα τῆς Δημοκρατίας μέλλει νὰ μετακομισθῇ εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Ἡ πρότασις δὲν ἀπορρίπτεται, πλὴν διὰ μιᾶς ψήφου, καὶ μόνον ἐπὶ παρατηρήσει, ὅτι δὲν συμφέρει νὰ ἐγκαταλειφθῇ τὸ βέβαιον διὰ τὸ ἀβέβαιον, μάλιστα ὅταν ὑπῆκοοι Γραικοὶ, τῶν Φράγκων ἐχθροὶ, μισήσαντες τοὺς αὐτῶν δεσπότας, ὑποσκάψωσιν ὑποκόφως καὶ τέλος ἀφνίσωσι τὴν μετακομισθεῖσαν Ἑνετικὴν κυριαρχίαν.

II.

Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ Λαὸς ἐπὶ Κομμυνοῦν.

Τοιαύτη ὡς ἐγγιστα ἡ κατάστασις τῆς ἐν Ἑλλάδι μοναρχίας. Ἀλλὰ τίς καὶ ἡ τῶν ἐθνικῶν στοιχείων θέσις;

Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Ζ'. ἀγία καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ἐσφράγισεν, ὡς εἴπομεν, τὴν βίβλον τῆς, μηδὲν πλέον δογματικόν, ἢ κανονικόν ἔχουσα νὰ σχηματίσῃ πρὸς ὄφελος τοῦ γένους, ἢ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν ταῖς προηγουμέναις Συνόδοις ἐθεολόγησε τὰ θεῖα μυστήρια καὶ ἐκανόνισε τοὺς τύπους, δι' ὧν ὄφειλεν εἰς τοὺς αἰῶνας νὰ πηδαιλουχῆται τὸ πλοῖον αὐτῆς· ἤδη δὲν ἀπέμεινεν ἄλλο πᾶρεξ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ψηφισμάτων καὶ θεσπισμάτων τῆς. Μετὰ τὴν δημιουργικὴν καὶ πρώτην ταύτην, λοιπὸν, ἐποχὴν, ἡ ἐκκλησία περατοῖ τὸν προορισμὸν τῆς.

Ἡ πράξις ὅθεν τοῦ Κηρουλαρίου, περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωτέρω, πράξις κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ὁ Παπᾶς ἐντελῶς τὴν δουτικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολικῆς χωρίζει, εἶναι ἀπόρροια τῶν προηγουμέ-

νων, ἀποτέλεσμα τῆς τῶν Γραικῶν εὐταθείας εἰς τὰ συνοδικὰ καὶ πάντα τὰ δεδογμένα. Ὁ Φώτιος τῶντι, καὶ ὁ Κηρουάριος, καὶ ὁ Μάρκος Ἐρέσου καὶ ὁ Γεννάδιος, τέσσαρα μέγιστα καὶ διχασμώτατα πρόσωπα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῆς ἐθνικότητος ἱστορίᾳ, ἐμφανίζονται κατὰ τὰς τέσσαρας μᾶλλον κρισίμους ὥρας τοῦ γένους, καὶ καθ' ἣν στιγμήν εἶχεν ἀνάγκην ἡ ἐκκλησία μεγάλης ἀρετῆς καὶ διανοίας, ἵνα διατηρήσῃ ἀπαραβίαστον διὰ τῆς τούτων βοήθειας τὸ ἄστυλον τῆς σοφίας τῆς, τοῦτέστιν αὐτὴν τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ πρῶτος προειμιάζει τὸ σῆγμα διὰ τῆς ἐπιμονῆς του, ἀδιαφορῶν καὶ ἀμεριμνῶν περὶ τῶν ἐνδεχομένων κινδύνων· ὁ δεῦτερος ἀποπερατοῖ τὸ ἔργον τοῦ προκατόχου του σχεδὸν ἐν ἐπόψει προκειμένης καταστροφῆς· ὁ τρίτος μέλλει νὰ προασπίσῃ μόνος μονώτατος ἀνθισταμένων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, καὶ ἐπ' αὐτὴν τοῦ Πάπα τὴν γῆν, τὸ ἀλγυθὲς τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὴν ἀθανασίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐπὶ τέλους ὁ τέταρτος ἀνοίγει πρὸς τοὺς Τούρκους τὴν ἀνατολικὴν πύλην τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὶν ἢ προφθάσῃ ἡ πολιτικὴ ἀνάγκη νὰ εἰσβιβάσῃ τοὺς Λατίνους καὶ τὸν Παπισμὸν διὰ τῆς δυτικῆς. Καὶ οἱ τέσσαρες οὗτοι φωστῆρες τοῦ γένους ἀπολαύουσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὸν στέφανον τῆς καταδιώξεως, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι μακαριότητα καὶ ἀγιωσύνην.

Ὁ δὲ λαός; — Εἰς τὸν λαὸν ἀμέσως μετὰ τὴν τελευταίαν Σύνοδον καὶ τὴν παύσιν τῆς θεολογικῆς περιόδου, ἤρχισεν οὕτως εἰπεῖν, νὰ ἐνσαρκουῖται τὸ πνεῦμα τῆς ἐκκλησίας, νὰ ἐθνικεῖται ἡ Ὀρθοδοξία, νὰ λαμβάνῃ ἡ ἰδέα τῶν πατέρων σχῆμα καὶ μορφήν· μὲ ἄλλους λόγους, ὀρμεμφύτως πως, ἢ ὀρθώτερον, κατὰ θεῖαν ἐπίγνωσιν, ὁ λαὸς συνηθάνθη τὴν χρεῖαν τοῦ νὰ θέσῃ εἰς πρᾶξιν τὰ περὶ πίστεως καὶ πατρίδος ἐψηφισμένα, νὰ τὰ θέσῃ ὑπεράνω οἰουδήποτε συμφέροντος κοσμικοῦ, ἀτομικότητος, εὐημερίας καὶ προσκαίρου ἀγαθοῦ. — Μετὰ τὴν ἀξιοσημείωτον ταύτην ἐποχὴν ἀρχεται ἡ πραγματικὴ διαδραμάτισις τῆς ἐθνικότητος, ἣτις δύναιται νὰ ἐξεικονισθῇ περιεκτικῶς ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ λέξει· ΕΠΙΜΟΝΗ. — Ἦς σωθῇ τὸ κράτος, ἢ διαφυλαχθῇ κατὰ δύνα-

μιν ὁ θρόνος· θέλουσι τοῦτο καὶ οἱ πνευματικοὶ ποιμένες. Ἄς διασωθῆ ὁ θρόνος, καθότι δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη τὸν προορισμὸν του, διότι ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ ἐξελληνισθέντος Ρωμαϊσμοῦ ἔχουσι ἔτι καὶ συγχωνευθῶσι καλῆτερον τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα, καὶ ἄλλαι ξέναι φυλαὶ καὶ συνέλθωσιν ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ, συμπάθειαν ἐξαιτούμεναι καὶ συγγένειαν. Ἄς διασωθῆ ὁ θρόνος, καθότι πρὶν ὁ πέλεκυς τοῦ χρόνου καταρρίψῃ αὐτὸν, ὀφείλει ν' ἀποκτήσῃ δικαιοώματα εἰς τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ὑπηκόων· ἡ δὲ μοναρχία, ξενικὸν ἐπίβλημα, ἀφοῦ μεθ' ὅλης ψυχῆς ἀσπασθῆ τὸν Ἑλληνισμὸν, καὶ δείξῃ ὅτι μηδὲ τοῦ ἰδίου αἵματος φεῖδεται διὰ τὴν συντήρησιν ἐκείνου· ὅταν ἐκουσίως εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος προσέλθῃ σφάγιον, ὡς τὰ ἐστεφανωμένα θύματα τῆς ἀρχαιότητος, τότε πρέπει νὰ καθιερωθῆ, καὶ νὰ γενῆ σίνθημα καὶ σύμβολον ἐθνικῆς ἐξαγοράσεως. — Πλὴν τεθέντος τοῦ ζητήματος, πότερον τῶν δύο τούτων κατὰ προτίμησιν νὰ διαφυλαχθῆ, τὸ δόγμα ἢ ὁ θρόνος, τὰ δύο ἐθνικὰ στοιχεῖα καὶ ἀνεξετάστως ἐναγκαλιζόνται τοῦ δόγματος τὴν διαφύλαξιν, ετοιμα νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν μοναρχίαν εἰς ἣν ὁ θεὸς βουληθῆ νὰ ἐξαποστείλῃ αὐτῇ πεπρωμένην τύχην. Ἢδὴ τὸ γένος ἔγνω τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· τὸ γένος καὶ χωρὶς τοῦ θρόνου ἐπὶ τοῦ παρόντος δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ πολιτευθῆ ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ συνοδικοῦ συντάγματος. Ἄλλ' ἀναιρῶν τὸ δόγμα, ἀναιρεῖ αὐτὸ ἑαυτὸ· ἀρνεῖται τὴν ζωὴν του, λακτίζει τὴν κληρονομίαν του, καταστρέφει πᾶσαν νόμιμον μέλλοντος προσδοκίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιμονὴ θέλει δοκιμασίαν, ἰδοὺ κρούει τὰς θύρας ἢ συμφορὰ. Τὸ δράμα τῶν συμφορῶν του θέλει ἀρχίσῃ μετὰ πολυχρόνιον ὑπομονὴν, πρὶν ἢ ἀγλαίσθῃ διὰ τῆς ἀνδραγαθίας.

Συνήθως προηγείται τὸ πάθος, ἔπεται ἡ ἱστορικὴ ἀνέγερσις.

ΠΑ'.

Ψευδοσταυροφορία Γαλλογενετικῆ.

Ὅταν πλησιάζωμεν εἰς τὰ τέλη τῆς 10'. ἑκατονταετηρίδος, οἰωνοὶ ἀπαίσιτοι συμπτώματα προσεχούσ; ὀλέθρου αἴρονται παν-

ταχόθεν ἐφ' ὅλης τῆς ὁσημέραι περιοριζομένης βυζαντινῆς ἐπι-
κρατείας. — Φρικώδεις βασιλέων ἀθαιτουργίαι διὰ τὴν τοῦ
Ορόνου διαδοχὴν, παντελῆς ἀρχόντων ἐξευτελισμός, μισος τῶν
ὑπηκόων κατὰ τῶν διοικητῶν, ἐπιδρομαὶ συνεχεῖς βαρβάρων,
καὶ πόλεμος τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατασταθέντων ἤδη Σταυροφόρων
κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ πτωχία γενικὴ, καὶ λοιμοί, καὶ
ὑβρεῖς Φράγκων, πάντα μᾶς παριστάνουσι θέαμα ἐλεεινότατον.
Ἦλθεν ἡ ὥρα ὅτε τὸ Ἑλληνικὸν γένος προσβλήθην ὑπὸ τῶν Ἰσπα-
ρίων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὀφείλει, μετεισθᾶίνον εἰς νέον δρόμον,
νὰ συναισθανθῆ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πολιτικὴν θέσιν του καὶ νὰ προχω-
ρήσῃ αὐτοδυνάμως εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀνκκινίσεώς του.

Ὁ Δουξ τῶν Ἐνετῶν, ὁ στρατηγικὸς καὶ πρνοῦργος, καὶ φι-
λοδοξώτατος ἐκεῖνος Ἡρρίκος ὁ Δάνδουλος, εἶχεν εἰς τὴν νεότη-
τά του, καθὸ πρέσβυς τῆς πατρίδος του παρὰ Μανουὴλ τῷ Κο-
μνηνῷ, στερηθῆ τῶν ὀφθαλμῶν κατ' ἐπιταγὴν, λέγουσι, τούτου
τοῦ μονάρχου. Δικαίως ἢ ἀδίκως ἀγνοοῦμεν σιγούσης ἢ ἀντιφασ-
κούσης περὶ τούτου τῆς ἱστορίας. Ἦλθον οὗτος ὁ ὀραστήριος ἀνὴρ,
« πηρὸς μὲν τὰς ὄψεις, κατὰ τὸν Νικήταν, καὶ τῷ χρόνῳ πέμ-
πελος, ἐπιβουλότατος δὲ πρᾶγμα Ῥωμαίοις καὶ φθονερώτατος,
ὅς πεπάλημα ἐν ἀγυρταίαις, καὶ φρονιμώτερον τῶν φρονιμῶν
ἐκυτὸν ὀνομάζων καὶ δοξομανῶν ὡς οὐχ ἕτερος, » γνοὺς ἐκ τοῦ
πλησίον τὸ ἄστατον καὶ ἐτοιμόρροπον τῆς Βυζαντινῆς μοναρ-
χίας, ὤμοσεν ἐν ἑαυτῷ, πρὸς ἐκδίκεσιν τῆς ἥς ὀπίστη ὑβρεως,
νὰ κρημνίσῃ, πρὶν ἢ ἀποθάνῃ, ἀνωθεν τῆς ὑψηλῆς τοῦ ἱπποδρό-
μου στήλης τὸν τελευταῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκρά-
τορα. Ἀναγορευθεὶς μετὰ τινα χρόνον Δουξ Δημοκρατίας, ἔκρινεν
ἀρμοδίαν τὴν περίστασιν, ἵνα δώσῃ ἀρχὴν ἐκτελέσεως εἰς τὸ
φιλέκδικον καὶ βαρβαρικὸν σχέδιόν του.

Τότε ἡ τυχοδιωκτικὴ τῆς Σταυροφορίας Θέρμη εἶχεν ὀλίγον
μετριασθῆ, τόσον ἕνεκα τῶν ἡγεμονιῶν, ἃς περ οἱ δυτικοὶ Ἰτα-
πάρχαι εἶχον σχηματίσει, καὶ κατεῖχον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅσον ἤδη
καὶ διὰ τὰς ἀλεπαλλήλους συμφορὰς ἐν αἷς οἱ στρατοὶ περιέπεσον
κατὰ τοὺς μετὰ Σαρακηνῶν πολέμους. Ὁ Δάνδουλος, διὰ μυστικῶν

προτροπῶν, καὶ ἐπιβούλων ὑποσχέσεων, καὶ ῥαδιουργημάτων διασπειρομένων ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, συνεργεῖα δὲ τοῦ Μαρκεσίου Μομφερράτου, ἄλλου φιλοδόξου τῆς Ἰταλίας ἡγεμονίσκου καὶ σταυροφορικοῦ Τοπαρχοῦ, ἐξάπτει τὸ ἐτοιμόσβεστον τῆς σταυροφορίας πῦρ, καὶ ἐπιτυγχάνει νὰ ἐγείρῃ εἰς νέαν ὀρκοδοσίαν συνεκατράτευσεως τοὺς αἰετοτε φιλοδόξους καὶ φιλοχρημάτους ὑπαρχηγούς τοῦ Γαλλικοῦ γένους. Δισμῦριοι Γάλλοι καταβαίνουσι μετ' ὀλίγον εἰς Ἔνετιαν, καὶ ἕτεροι διευθύνονται πρὸς Ἀπουλίαν, ὅθεν ἐμελλον νὰ πλεύσωσι πρὸς Συρίαν, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ ν' ἀπελευθερώσωσι τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ νὰ ὑποσηρίξωσι τὸν σαλευθέντα θρόνον τοῦ ἐκεῖ βρασιλεύοντος Λουζινιάνου. — Δὲν γινώσκομεν ἐὰν πάντες ἀληθῶς ἦσαν συνένοχοι τοῦ Δανθόλου οἱ κορυφαῖοι τῆς νέας σταυροφορίας ὀδηγοί, μάλιστα λόγους ἔχομεν ἵνα συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἁγίου Τάφου ἦτο· ἡ μόνη κατ' ἀρχάς τῶν περισσοτέρων ἀρχηγῶν τε καὶ στρατιωτῶν εὐχή. Ταύτην δὲ μόνον ὡσαύτως διέταττεν, ὡς καθήκον παντὸς Χριστιανοῦ, καὶ διεκήρυττε καθημέραν, τοῦλάχιστον κατὰ φαινόμενον, ὁ ἐν Ῥώμῃ Πάπας περιβόητος Ἰννοκέντιος. Καὶ τῷ ὄντι ὁ πονηρὸς Δοῦξ μετὰ τῶν Γάλλων Τοπαρχῶν συνομνύουσιν ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Μάρκου, τοὺς ὅρους τῆς Σταυροφορίας, καὶ σφραγίζουσι τὸ συμβόλαιον τῆς ἀμοιβαίας συνυπηρεσίας μετὰ διαμαρτυρήσεις εὐλικρινείας καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης.

Ἀλλ' ἐμβιβασθέντος τοῦ πεζικοῦ τῶν Γάλλων καὶ τοῦ ἰππικοῦ ἐν τῷ στόλῳ τῶν ἐμποροδημοκρατῶν καὶ ἀνέκαθεν Ἐνετῶν μισσηλλήνων, ὁ πανοῦργος Δάνδολος μετὰ τε τοῦ Μαρκεσίου καὶ τινῶν ἄλλων ὀλίγων ὀπλαρχηγῶν συνενοούμενος, κατευθύνει πρῶτον τὰ σταυροφορικὰ ὄπλα κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Δαλματίας, προσιδιάζων οὕτω τὴν ἐσχεδιασμένην κατὰ Βυζαντίου ἐκστρατείαν διὰ ταύτης τῆς δοκιμαστικῆς παρεκτροπῆς, ἔπειτα δὲ ἀντὶ τοῦ νὰ πορευθῇ πρὸς Συρίαν, ἀπευθύνει τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἑλλησπόντον προφασιζόμενος, ὅτι σῶφρον, καὶ συνετὸν, καὶ χριστιανικὸν πρᾶγμα ἦτο ν' ἀποδοθῇ προλαβόντως ὁ διὰ παρανο-

μίας κατακράτούμενος θρόνος τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὸν ἀνήλικα καὶ νόμιμον διάδοχον Ἀλέξιον, τὸν αἰτούμενον αὐτοπροσώπως ἐκεῖ τῶν Σταυροφόρων τὴν ἐπικουρίαν, διὰ δὲ τῶν χρηματικῶν χορηγήσεων, ἃς ὁ δικαιωθεὶς αὐτος μονάρχης ἤθελε δώσει τοῖς Ἀρχηγοῖς εἰς Κωνσταντινούπολιν νὰ κατευδωθῇ ἀκολούθως ὁ στρατὸς εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ἀλέξιος, ἔλεγεν, εἶναι νέος, καὶ ἀφοσιωμένος τῷ μακαριωτάτῳ Πάπᾳ· ἀναμφίβολον ὅτι διὰ τῆς τούτου μεσολαβήσεως ὁ ἀπολωλὼς τῶν Γραικῶν λαὸς θέλει ἐπανεέλθει εἰς ὁδὸν ἀληθείας.

Ἡ πρότασις κατ' ἀρχὰς μὲν εὖρεν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τινῶν ἀπὸ ἀρχηγῶν, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἀπεβλήθησαν τὰ προσκόμματα. Ὅσοι τῶν Τοπαρχῶν ἔτρεφον μίσος κατὰ τῶν Γραικῶν, νοήσαντες τὸ ραδιούργημα, ἐχάρησαν· εὐηρεστήθησαν δὲ καὶ διὰ τὸ κερδαλαῖον καὶ φιλοχρήματον τοῦ προβλήματος. Οἱ δὲ ὀλίγοι εἰλικρινεῖς ὑπέρμαχοι τοῦ ἀγίου Τάφου ἐξαπατηθέντες παρεσύρθησαν.

Μετὰ ὀλίγων ἡμερῶν θαλασσοπορίαν ὁ ἐνετικὸς στόλος ἀποβιβάζει τὸν στρατὸν αἰφνιδίως εἰς τὰ πλησιόχωρα μέρη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐὰ πλοῖα κατὰ πρῶτον ἀγκυροβολοῦσιν ἀπέναντι μεγαλοπρεποῦς τινος ἀγροῦ βασιλικοῦ, παρ' ᾧ σταίνουσιν οἱ *Κόμητες* καὶ *Βαρῶναι* δεσποτικῶς τὰς σκηνάς των· τὴν δ' ἐπιούσαν προχωροῦντα προσπελάζουσι μέχρι θέας τῆς βασιλίδος.

Ὁ τότε παρανόμως κατ' ἀλήθειαν μονάρχων Ἀλέξιος ἀποστέλλει κήρυκας πρὸς τοὺς Λατίνους ἐρωτῶν, τίς ὁ σκοπὸς αὐτῶν, καὶ τίνος ἕνεκα ἀφικνοῦνται μετὰ στρατοῦ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐπικρατείᾳ· οὗτοι δὲ ἀποκρίνονται, ὅτι σκοπὸν ἔχουσιν ἀμετακίνητον νὰ δικαιώσωσι τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαακίου, καὶ αὐτὸν ἔτε τὸν ἐν φυλακῇ διατρέχοντα καὶ τυφλωθέντα Ἰσαάκιον. Πρὸς δὲ μείζονα τοῦ λόγου των μαρτυρίαν ἐκθέτουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὑπάρχων τὸν νέον Ἀλέξιον, φωνάζοντες· «οὗτος ἐστὶν ὁ νόμιμος ἡμῶν αὐτοκράτωρ· ἡμεῖς οὐκ ἠλθομεν τοῦ ζημιῶσαι ὑμᾶς, ἀλλὰ τοῦ ἀπαλλάξαι ἡμᾶς τῆς πικρῆς τυραννίδος».

Καί ταῦτα λέγοντες, ἐδείκνυον τὰς Βούλλας καί τὰ ἐπίσημα γράμματα μεθ' ὧν εἶχεν ὁ ἀντιποιοῦμενος ἐφοδιασθῆ παρὰ τοῦ Πάπα καί τοῦ ἰδίου του γαμβροῦ Φιλίππου, Ἀλαμανίας Ἀυτοκράτορος, πρὸς διατρένωσιν τῶν δικαιωμάτων του.

Ἐν τούτοις τὰ τοῦ Βυζαντίου πράγματα διέκειντο εἰς ἀπερίγραφτον, ἐλεεινὴν κατάστασιν. Ὁ βασιλεὺς, αἰσθανόμενος τὸ βάρος τῆς συνειδήσεως διὰ τὰς ὁποίας ἠνόμησε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀνομίας, ᾤδύρετο, καί ἐλυπεῖτο, καί προγινώσκων τὴν ἐφ' ἀπάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων διηνεκῶς ἐπισκοποῦσεν ἐκδίκησιν, ὀλίγον ἢ ἀπροσφωῶς ἐφρόντιζε περὶ δυνατῆς ἀντιστάσεως. Ὅμως οὐχ ἦττον ἠσχολεῖτο περὶ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων, αἷτιον διὰ τὸ ὅποιον ὁ λαὸς κ' ὀργιζόμενος, ὡς πέλαιος ἀχανὲς καί ὑπ' ἀνέμου ταραττόμενον, ἐδίδετο εἰς ἀποστασίαν.»

Καί ἄλλοτε παρατηρήσαμεν τὴν διὰ χρησμῶν ἀποτάτων παράδοξον ἐκείνην πρόγνωσιν τῆς πρώτης καί τῆς δευτέρας Ἀλώσεως, ἣν ἔτρεφεν εἰς τὰ βάρη τῆς καρδίας ἡμοῦ μὲ τὴν προσδοκίαν τῆς μελλούσης ἀπαλλαγῆς ὁ Ἕλληνικὸς λαός. Τὸ μοναδικὸν τοῦτο φαινόμενον, ὅπερ μᾶλλον ἢ εἰς τὴν τῶν δεισιδαιμονιῶν κατηγορίαν, ἠθέλαμεν, διὰ τὸ γενικὸν, καί ἐθνικὸν, καί προφητικὸν αὐτοῦ προθυμότερον ἀποθέσει εἰς τινὰ τῶν ἀπορρήτων ἔτι σελίδων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστοριονομίας, τοῦτο, λέγομεν, τὸ τῆς χρησμοδοτουμένης Ἀλώσεως φαινόμενον γίνεται κατὰ τὰς κρίσιμους ἐκεῖνας στιγμὰς αἷτιον ἀξιοθρηνήτου τινὸς τελετῆς. — Ἰστατο εἰς τὴν Κωνσταντίνειον ἀγορὰν ἄγαλμα μεγαλοπρεπὲς τῆς Ἀθηνᾶς, ἔκπαλαι μετακομισθὲν εἰς Βυζάντιον, τὸ ὅποιον κατὰ δυστυχίαν ἐθεωρεῖτο κοινῶς ὡς περ στοιχεῖον αἰσίων τοῖς ἐσπερίοις στρατοῖς, καί τῇ κατακτῆσει. Διαδίδεται ἡ φήμη ὅτι, ἐὰν τὸ ἄγαλμα τῆς μυθοθηρσείας δὲν κατασυντριβῆ παρὰ τοῦ λαοῦ, ὁ ὀρθόδοξος λαός δὲν θέλει πλέον ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ζυγοῦ Φράγκων. Τοῦτο διακοινοῦται; ἢ κατεδάφισις πάραυτις ἀρχίζει. Βλαστος τοῦ λαοῦ ἀμιλλᾶται περὶ τὴν ταχυτέραν τῆς ἐπιστάσεως τῆς ἀνδρίας καί φρονήσεως κατάβασιν. — Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡρῶν, ὁ κικλὸς οἰωνός, τὸ στοιχεῖον τῆς ἀτελευτήτου δουλείας

ἦτο κατεδαφισμένον, καὶ πᾶς ἕκαστος τῶν πολιτῶν ἐλάμβανε μερίδα τοῦ χαλάσματος, ὡς φυλακτῆριον κατὰ τῆς αἰωνίου αἰχμαλωσίας, καὶ σύμβολον τῆς μελλούσης ἀπελευθερώσεως.

Κράμα βαρβαρότητας καὶ φιλοπατρίας, μίγμα ξένον θρησκευτικῆς προλήψεως καὶ θρησκευτικῆς πρὸς Θεὸν ἀνατάσεως, ὑπερ οὐδαμοῦ τῆς ἱστορίας ἐμφαίνεται τσοῦτον ἀξιοσυγχωρήτως, πλὴν τῆς πολυπαθοῦς ἡμετέρας μεσαιωνικῆς!

Ὡς τῶσον νικῶντων τῶν Λατίνων, καὶ ἤδη στενῶς πολιορκούντων τὴν πόλιν κατὰ χέρσον καὶ κατὰ θάλασσαν, ὁ αὐτοκράτωρ *τεθησαυρηκῶς ἐν τῇ ψυχῇ τὴν θυγῆρ*, καὶ πρὸς ἀπόδρασιν ἐτοιμαζόμενος, ὑποκριτικῶς περιφέρεται ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ζητῶν παρὰ τοῦ λαοῦ βοήθειαν καὶ μὴ εὐρίσκων ἀκρόασιν οὐδεμίαν. Προσπαθεῖ τάχα νὰ συνάξῃ τὰ σκορπισθέντα λείψανα τοῦ στρατοῦ, πλὴν ἐντυγχάνει πανταχοῦ ἀδιαφορίαν καὶ ἀναλγησίαν. Ἢδη ἡ κοινὴ γνώμη τῶν κατοίκων κατεδίκασεν αὐτὸν παρῆσις ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ σφετερισμῷ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Παραλαβὼν ὁ ἄνθρωπος τότε δέκα κεντινάρια χρυσοῦ καὶ κόσμους ἄλλους βασιλικούς ἐκ λίθων τιμαλφῶν συγκειμένους, ἀπέρχεται εἰς τὸ δεβελτὸν «δεΐλαιος ἐν ἀνθρώποις, μὴ φίλτρον παιδῶν μαλαχθεῖς, μὴ γυναικὸς ἔρωτι δαμασθεῖς, μηδέ τι τῶν ἄλλων εἰς νοῦν βαλλόμενος, φιλοψυχία δὲ καὶ δειλανδρία σωτηρίαν ἐκυτῶ, καὶ ταύτην ἀμφίβολον, χωρῶν καὶ πόλεων τσοῦτων, καὶ γένους παντὸς ἀλλαζάμενος». — Ἐν ταῖς περιγραφαῖς τοῦ ἤθους τῶν βυζαντινῶν δυναστῶν ὁ κάλαμος ἐνόησε τοῦ Νικήτα φιλοτιμεῖται μὲ τὸν τοῦ Τακίτου εἰς λακωνισμόν καὶ αὐστηρότητα.

Μικρὰν, διόλου μικρὰν καὶ ἀσήμαντον ἀντίστασιν τάσσει ὁ λαὸς τῆς πρωτεύουσας κατὰ τὴν θαλάσσιον μάχην, ἣτις ἐξάπτεται μετὰ βραχὺ, ἀρχιστρατηγοῦντος τοῦ δανδόλου. Ἀσήμαντον ἀντίστασιν διὰ τοὺς προρρηθέντας λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς δεινοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἐξωτερικοὺς, καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἔτι καὶ κινδυνωδεστέρους ἴσως τῶν πρώτων, οὓς εἶχεν ἡ Κωνσταντινούπολις εἰς τοὺς κόλπους τῆς. Ἐπειδὴ Σαρακηνοὶ τε, καὶ ἔνετοι, καὶ Πισσαῖοι καὶ Βούλγαροι, καὶ παντὸς εἶδους

γενεὰ ἢ μία τῇ ἄλλῃ ἀντιφερομένη, δικαιωματικῶς ἐγκατῶ-
κουν, καὶ δολίως ἐβύθιζον τὰ πάντα εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἀτα-
ξίαν. Οἱ Φράγκοι τοῦ Γαλατᾶ, θέτοντες ἐπιβούλως πῦρ εἰς τὰς
γειτονίας τῶν Σαρακηνῶν, ὅπως ἐγείρωσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν
Γραικῶν, καταφλέγοντες μονὰς, καὶ ἐκκλησίας, καὶ παλάτια,
καὶ διὰ σπερμολογιῶν ἐπιφόβων διαχέοντες παντοῦ τρόμον καὶ
ταραχὴν, ὑπεβοήθουν ἐσωτερικῶς τὰς ἐξωθεν προσβολάς, καὶ διευ-
κόλυνον τὴν ἄλωσιν. — Αἱ φλόγες, καθ' ἑκάστην ἀπτόμεναι ὑπὸ
ἀγνώστου χειρὸς, δὲν ἔπαυον καταναλίσκουσαι γειτονίας ὀλο-
κλήρους· πυρὸς χεῖμαρροι διέτρεχον ἀδιακόπως τὴν χώραν,
ἐλαύνοντες τοὺς κατοίκους ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς
πρωτευούσης, ὡς ἐν καιρῷ ἀναβαινούσης πλημμύρας.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ πόλις εὕρισκετο εἰς τοιαύτην ἀκμὴν, ἡ τύχη τῆς
μοναρχίας εἰς τὰ ἔσχατα ἦτο ἀπειράκις χείρων. Ὁ θρόνος μετέ-
βαινε κατὰ τὰς φορὰς τῶν συμβεβηκότων, ἢ τὰς ἐπιτακτικὰς
ὑπαγορεύσεις τῶν Λατίνων εἰς διάφορα πρόσωπα. Ὁ ναὸς ἔμενε
σχεδὸν ἀνοιχτός, ἵνα σφηραρῆται τὴν ἡμέραν ἢ τὴν νύκτα, καθὼς
ἐτύγχανεν, ὁ εὐνοούμενος τοῦ δήμου, ὁ τῶν ἀρχόντων, ἢ ὁ τοῦ
Γαλατᾶ. Πολλοὶ δὲ φρόνιμοι κατ' ἐκείνας τὰς τρομερὰς στιγμὰς
ἀποποιήθησαν τὴν παραδοχὴν τῶν σκήπτρων. — Ἐντὸς ἐξ μηνῶν,
ἐκτὸς τῶν ὑποψηφίων, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐχαιρέτησε πέντε
αὐτοκράτορας, ὧν οἱ μὲν τρεῖς ἐξέλιπον φρονευθέντες, οἱ δὲ δύο
δραπετεύσαντες.

Οὕτως εἶχον τὰ τοῦ Βυζαντίου, ὅτε οἱ Φράγκοι τὰς συνθήκας
ἀθετήσαντες τὰς συνομολογηθείσας μετὰ τοῦ νέου Ἀλεξίου, καὶ
τὴν φιλίαν ἐπὶ δολίαις προφάσεσι διαρρήξαντες καὶ τὸν σκο-
πὸν τῆς ἐκστρατείας ἀναφανδὸν δηλώσαντες, κατέχουσι τὰς ὀχυ-
ρὰς θέσεις κύκλῳ τῆς πρωτευούσης. Μετ' ὀλίγον δὲ, κυριεύσαντες
ἐξ ἐφόδου καὶ τὰ τείχη, εἰσέρχονται μᾶλλον ὕβρισται, ἢ νικη-
ταὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Εἰσέρχονται μὲ πλήρη βεβαιότητα, ὅτι ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ
ἐξῆς Κωνσταντινούπολις καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσονται δύο ἀνατολι-
καὶ μητροπόλεις τοῦ Παπισμοῦ· ὅτι αἱ θύραι τοῦ παλαιοῦ κό-

σμου ἠνεώχθησαν, καὶ τὰ μυστήρια τῆς ἀρχαιότητος ἀπεβλήθησαν· ὅτι Ὀρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμὸς θέλουσι μετ' ὀλίγον γενῆ τῆς ἱστορίας ἀπλᾶ μνημονεύματα.

Τὴν ἐπιούσαν, περὶ πρώτας αὐτὰς αὐγάς, ἡ σημαία τοῦ ἀγίου Μάρκου ἐκυμάτιζεν ὑπερηφάνως, ἐπὶ τὰ παλάτια τοῦ Βουκολέοντος.

ΠΒ΄.

Πρώτη ἄλωσις Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ φιλέκδικον τοῦ Δανδόλου σχέδιον, καὶ ἡ ἀχόρταστος ἐρασιχρηματία τῶν ἐμποροδημοκρατῶν καὶ τῶν Τοπαρχῶν Γάλλων ἦσαν ἐν τῷ πληροῦσθαι.

Ἀναριθμητὰ καὶ ἀνεκτίμητα ὑπῆρξαν τὰ λάφυρα. Ἡ μόνη τῶν ὀπλαρχηγῶν μερὶς ἐπελογίσθη εἰς 200 καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας λίτρας ἀργύρου, μὴ συμποσομένων τῶν πολιτίμων σκευῶν, τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν τιμαλφῶν ἀντικειμένων, ὅσα κρυφίως καθηρπάγησαν ὑφ' ἐκάστου αὐτῶν, μὴδὲ τῆς ἐτέρας μεγάλης μερίδος τῶν στρατιωτικῶν λαφύρων. Ὁ Βιλλαρδουῖνος, εἰς τῶν στρατηγῶν, καὶ ἱστοριογράφος ἔτι τῶν συμβεβηκότων, διηγεῖται μετ' ἀφελείας ὄντως ἱπποτικῆς ὅτι πώποτε ἀπὸ κτίσεως κόσμου, στρατὸς τοσοῦτον πτωχὸς, ὡς ὁ Γαλλικὸς, ὁ μὴ ἔχων πρῶτερον οὐδὲ πῶς ν' ἀποτίσῃ τὸν πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς ὀφειλόμενον ναύλον τοῦ ταξειδίου, δὲν ἐλαφυραγώγησε πόλιν τοσοῦτο βαθύπλουτον, οἷα ἡ Κωνσταντινούπολις· ὁ δὲ Βαλδουῖνος, Κόμης Φλάνδρας, ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἰννοκέντιον Πάπαν ἐπιστολῇ αὐτοῦ, διηγεῖται, ὅτι θεθαίως ὀλόκληρος ἡ λοιπὴ Εὐρώπη δὲν ἐμπεριείχε τόσην ποσότητα χρυσοῦ, ἀργύρου, καὶ πολυτίμων λίθων, καὶ λειψάνων ἀγίων, ὅσην εὖρον οἱ Σταυροφόροι εἰς Βυζάντιον.

Οἱ ταλαίπωροι Ἰρρακοὶ, προδεδομένοι ὑπὸ τῶν ἐν Γαλατῶν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀδυσωπήτων, περιεφέροντο ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν καὶ ἀπὸ προαστείου εἰς προάστειον, αἰτούμενοι καταφύγιον· οἱ δὲ Ἀρμενικοὶ κατεδίωκον αὐτοὺς ὡσπερ ἄγρια θηρία, τοὺς μὲν σφάζοντες ἀνιλεῶς, τοὺς δὲ τραυματίζοντες θανατηφόρως, τοὺς δὲ

και ζωγροῦντες· οὕτως εἰς τὰς πλατείας, οὕτως εἰς τὰς γωνίας, οὕτως εἰς τὰ ὑπόγεια. Ἡ πόλις παρέστησεν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ θέαμα παραξικάρδιον. Δὲν ἤκούοντο πανταχοῦ πᾶρεξ ἀλαλαγμοὶ πολεμίων, καὶ στενάγμοι ψυχούραγούντων, καὶ θρήνος, καὶ κλαυθμὸς, καὶ ὄδυρμός· ἔνθα σωροὶ πτωμάτων, ἐκεῖ ἱερεῖς κατασφαζόμενοι ἐν τῷ κοινωνεῖν τὰ ἄχραντα Μυστήρια τοῖς ἐν κινδύνῳ· περαιτέρω Καλόγηροι σώζοντες ὑπὸ τὰ ἱμάτια αὐτῶν τὰ ἱερὰ κειμήλια τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὑπερπηδῶντες τὰς πυρκαϊάς· κατωτέρω δὲ γυναῖκες περιφερόμεναι μὲ τὰ νήπιά των ὑπὸ μάλην καὶ ζητοῦσαι καθ' ὁδὸν γονυπετεῖς τὸ ἔλεος τῶν θηριωδῶν καὶ ἀσπλάγχχνων Σταυροφόρων.

Ἄλλ' οἱ Σταυροφόροι μῖσος τρέφοντες ἀδιάλλακτον κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐκείνων χριστιανῶν, ὅθεν ὡμοὶ περισσότερον ἢ οἱ μετέπειτα βάρβαροι Τοῦρκοι, ἐτρέποντο εἰς ἀσεβείας καὶ ἀσελγείας καὶ βεβηλώσεις καὶ βαρβαρότητας, τὰς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ κάλαμος ἀποποιεῖται νὰ περιγράψῃ λεπτομερῶς.

Ἀφοῦ τρεῖς μεγάλας Ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος ἐγέμισαν μὲ τὰ σκύλα, ἐξόβρισαν καὶ αὐτὰ τὰ κοινὰ χριστιανικὰ σεβάσματα. Μωάμεθ ὁ Β' ἐχυσεν αἷμα πολλὸ, πλὴν δὲν περιεφρόνησε τὴν λατρείαν τῶν Γραικῶν, μᾶλλον δὲ καθὼ πολιτικὸς ἀνὴρ περιέθαλψεν αὐτήν· οἱ δὲ λεγόμενοι ὑπέρμαχοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰσελθόντες μετὰ μοιχαλίδων καὶ μετὰ στρατιωτῶν μεθυόντων καὶ πορνοβοσκῶν, ἐχόρευσαν χοροὺς ἀσέμνους ἐντὸς τῆς ἁγίας Σοφίας. Ἐπειτα δὲ ἐνθρονίσαντες περιγελαστικῶς ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ στασιδίου χαμερπίατατον πορνάριον, ἔψαλλον εἰς Γαλλικὸν μέτρον μετὰ λυσσώδους ἐνθουσιασμοῦ καὶ σπασμωδῶν κινήματων τὰ νικητήρια τῆς κατακτῆσεως.

Τοιαύτας καὶ ἑτέρας ἔτι παρομοίας παρεκτροπὰς ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ σύγχρονοι Γάλλοι, οἵτινες ἀποδίδουσι τὴν ταχέαν τῆς δορυκτησίας παρακμὴν εἰς τοῦ τότε στρατοῦ τὴν φωρασέβειαν. «Οἶμοι, ἐκφωνεῖ ὁ Βιλλαρδουῖνος, πόσον ἦτον ἀξιέπαινος ἡ διαγωγή μας μέχρι τῆς ἐφόδου, πλὴν ὁ Θεὸς ἐγκατέλειπεν ἀκολούθως ἡμᾶς! (ha diex ! com s' estoient leialment deméné

trosque a cel point! et notre Sire comença mains a aimer).»

Ἀφοῦ ἐχλεύασαν τὴν Ὀρθοκλαίαν τὸ ὑπέρτατον ἀγαθὸν τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, ἐπρεπεὶν ὡσαύτως νὰ κωμωδῆσωσι καὶ πᾶν ἕτερον ἐθνικὸν, λ. χ. τὴν ἐπιστήμην, τὴν διάλεκτον, καὶ τὴν διὰ ταύτης καλλιεργουμένην ἐγκύκλιον παιδείαν. Ὅθεν ἀγραφέας, δόνακας καὶ δοχεῖα μέλανος φέροντες, τόμοις τὴν χεῖρα ἐδίδοσαν ὡς γραμματέας τοὺς γραϊκοὺς τωθάζοντες η. Παρῆγον δὲ συγκεχυμένως ἐν τῷ μεγάλῳ Φόρῳ ἄπειρα βιβλία πατέρων καὶ συγγραφέων παλαιῶν, εἰς ᾧ ἔθεντο πῦρ καὶ κατέκαυσαν αὐτά. Ἔτερα δὲ διατιτραίνοντες διὰ τῆς τῶν λογγῶν ἀκμῆς περιέφερον ἐμπαικτικῶς περὶ τῆς ἀγοράς. Οὕτως ἀπωλέσθησαν πλείστα συγγράμματα τῆς πολυθεϊκῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, ἄπερ διαφυγόντα τὰς εἰκονομαχικὰς ἀνατροπὰς, ἐσώζοντο ἔτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Κομνηνῶν.

Ἐφεξῆς ἦλθε καὶ ἡ ὥρα τῆς Βυζαντινῆς ἀριστοκρατίας. Οἱ Σταυροφόροι περιβαλλόμενοι τὰ πλατύσημα ἱμάτια τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπεριτιθέντες τὰς ὀθονοσκεπεῖς περικρανοῦς αὐτῶν καλύπτρας, καὶ τὰ κατὰ νότου κεχυμένα λευκόλινα ταῖς ἱπιπυλαῖς γένεσιν αὐτῶν περιδέοντες ὕ ἔτρεχον ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ταῖς ἀγυιαῖς τῆς πόλεως, ληστεύοντες τοὺς πένητας καὶ σατυρίζοντες τὰ ἥθη καὶ τὴν ἐθιμοταξίαν τοῦ ἀρχοντολογίου.

Ἀλλὰ τί πρῶτον, τί δεύτερον, τί δὲ τελευταῖον ἠιέλαμεν διηγηθῆ ἐκ τῶν τολμημάτων ἐκείνων τῶν ἀλητηρίων; ἠφεῦ, ὁ Νικήτας ἐκφωνεῖ, τῆς ἀτίμου κατεδχρίσεως τῶν προσκυνητῶν εἰκόνων, ἡ τῶν εἰς βεβήλους τόπους καταρρίπτομένων λειψάνων τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρησάντων! Ἦτο φρικτὸν νὰ βλέπῃ τις τὸ θεῖον αἶμα τοῦ Χριστοῦ χεόμενον κατὰ γῆς, τὸ δὲ Σῶμα διανεμόμενον εἰς τοὺς κόνας. Ἀνήκουστα δὲ τὰ ὅσα συνέβησαν εἰς τὸν μέγιστον Ναόν. Ἦ πολυθρύλλητος ἱερὰ τράπεζα, ἥτις διὰ τὰς πολυτίμους ὕλας, ἐξ ὧν συνετίθετο, ἦτο κάλλος καθ' ὑπερβολὴν ἐξάίσιον καὶ ἀξιοθαύμαστον παρ' ὅλοις τοῖς ἔθνεσιν, ἐτεμαχίσθη καὶ διεμερίσθη πρὸς τοὺς λεηλατοῦντας, καθὼς ἐπίσης καὶ

ἅπας ὁ ἱερός, πλοῦτος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκομίσθησαν ὡς λάφυρα οὐ μόνον τὰ ἱερά ἔπιπλα καὶ σκεῆτη, ἀμύμητα κατὰ χάριν καὶ τέχνην καὶ κατὰ τὴν ὕλην σπάνια, ἀλλὰ καθηρηπάγησαν εἰς σιτοκανίστρια καὶ ὁ καθαρὸς ἄργυρος, ὅστις περιέδουε τὸ κλειθρον τοῦ βήματος, καὶ τὰ τιμαλφῆ δοχεῖα, καὶ ὁ ἄργυρος τοῦ ἀξιοθαυμάστου ἀμβώνος, καὶ ὁ χρυσὸς κόσμος ὅστις περιεκόσμει αὐτόν. Οἱ ἡμίονοι καὶ τὰ ἵπποζύγια σεσαγμένα ἐφέροντο ἕως εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ Ναοῦ· τινὰ δὲ αὐτῶν, μὴ δυνάμενα νὰ σταθῶσιν ἔρθια ὑπὸ τὸ ἄγχος τῶν λαφύρων ἐκιντῶντο μὲ μαχαίρας, ἵνα ἐγερωθῶσιν ἐκ γῆς, ὥστε τὸ θεῖον δάπεδον ἐμολύνετο μὲ τὴν κόπρον τῶν χολαδῶν, κόπρον συμπεφυρμένην μετὰ τοῦ χυθέντος αἵματος τῶν Γραικῶν. Δὲν ἐσεβάσθησαν οἱ πανασεβεῖς οὐδὲ τὰς εὐλαβεῖς γυναῖκας τοῦ ἀξιοτάτου ναοῦ τῆς ὀρθοδοξίας, οὐδὲ τὰς εἰς θεὸν ἀφιερωμένας, οὐδὲ τὰς ἐπιγάμους κόρας. Ταῦτα δ' ἐποίουν, ὁ Νικήτας προσπαρρηρεῖ, τίνες; οἱ τὸν Σταυρὸν ἐπὶ τῶν ὤμων ὑψώσαντες, καὶ εἰς τοῦτον καὶ εἰς τὰ θεῖα λόγια ὀρκισθέντες τὰς μὲν πόλεις τῶν χριστωνύμων ἀναιμωτεῖ νὰ διέλθωσι· μήτε ἀριστερὰ μήτε δεξιὰ νὰ στρέψωσιν, ἀλλὰ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν νὰ ὀπλισθῶσι τῶν πορθησάντων τὴν Ἱερουσαλήμ· νὰ συμπεριφέρωνται μετριόφρονες εἰς τὰς συναναστροφὰς τῶν γυναικῶν, ἐφ' ὅσον φέρουσι τὸν σταυρὸν ἐπὶ τοῦ στήθους· τίνες; οἱ ἀφιερωμένοι εἰς θεὸν καὶ βαδίζοντες τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὅποιον τίμιον σημεῖον ἐπὶ στήθους ἔφερον, τοῦτο πρὸ ποδῶν ἀφόβως ἔρριψαν δι' ὀλίγον χρυσίον καὶ ἀργύριον· μαργαρίτας ἐγκολπιζόμενοι, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην ἠθέτησαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα κατέρριψαν εἰς ἀκάθαρτα ζῶα. Οἱ Ἰσραηλίται, καὶ τοὶ βάρβαροι καὶ βαρβαρόδοξοι, δὲν ἐπραξάν οὕτως, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης πραύτητος καὶ φιλάνθρωπίας μετεχειρίσθησαν τοὺς λαοὺς κατακρατήσαντες τὴν Σιών. Διότι οὐδὲ τὰς τῶν Λατίνων γυναῖκας ἐβίασαν, οὐδὲ τὸν ἅγιον τοῦ Χριστοῦ τάφον ἐγέμισαν ἐκπτώματων, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς πάντας τοὺς προσκυνητὰς ἄφησαν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον καὶ ἐξοδον, εἰς ὀλίγον χρυσὸν εὐχαριστοῦμενοι, τὰ δὲ λοιπὰ, (καὶ ἦσαν πολλὰ, ὡς ἡ ἄμμος) κα-

καταλιπόντες εις τούς κτήμονας. Τοιούτοτρόπως τὸ χριστομάχον ἔθνος μετεχειρίσθη τούς ἀλλοπίστους Λατίνους, ἔθνος τῆ ἀληθείας μεγαλόψυχον καὶ γενναῖον, ἐπειδὴ οὐδὲ ξίφος, οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ διωγμὸν, οὐδὲ γυρνότητα, οὐδὲ συντρίμματα, οὐδὲ πείσματα ἐπέφερεν εἰς τούς Χριστιανούς. Οἱ δὲ φιλόχριστοι καὶ ὁμόδοξοι Λατῖνοι ἠράνιζον ἡμᾶς, εἰ δυνατόν, καὶ ἐξήλειπον τὸ ὄνομα ἡμῶν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς».

Αὕτη ἡ σύγκρισις, ἣν ποιεῖ ὁ σύγχρονος Νικήτας μεταξὺ Μωαμεθανῶν καὶ Φράγκων εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς τότε κοινῆς γνώμης, εἶναι ἡ τότε τοῦ αἰῶνος γενικὴ φωνή. Μεγάλαι καὶ σπουδαιόταται θέλουσιν ἐπεξῆς εἶσθαι αἱ συνέπειαι τῆς, ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ κρίσις ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν πολιτικὴν ἢ εἰς ἀπλὴν ἐξιστορήσιν χρονογραφίας, καθότι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, κατὰ τοῦ Παπισμοῦ ὑψώθη εἰς Κωνσταντινουπόλιν σωρὸς ἀναθέματος.

Ὅσαι γυναῖκες, γέροντες καὶ παῖδια δὲν ἐπρόβηθασαν νὰ ἐξέλθωσι μετὰ τοῦ Πατριάρχου, τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀρχόντων εἰς τῆς ἐξορίας τὴν ὁδὸν συνέβησαν εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς γωνίας τῶν ναῶν ζητοῦντες ἄσυλον. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤξευρον νὰ πείσωσι γαλλιστὶ τούς θαρβάρους ἐκείνους διώκτας, ὅτι χριστιανοὶ ὄντες καὶ ὄχι Σαρακηνοὶ, ἤξιζον τὸν οἶκτον ὁμοπίστων, ἐπέθετον σταυροειδῶς τὸν ἕνα δαίκτην ἐπὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ὑψοῦντες ἄμφω τὰς χεῖρας ἐκραύγαζον οἱ ταλαίπωροι Χριστιανὲς Χριστιανὲς! Μόνος τῶν ψευδοσταυροφόρων ὁ Μομφερράτος ἐκινήθη ὑπὸ εὐσπλαγγχίας ἐνώπιον τοιοῦτου καταπληκτικοῦ θεάματος, ὅστις ὀρθόδοξον ἔχων γυναῖκα ἐκ τοῦ γένους τῶν Κομνηνῶν, καὶ ἐνίστατο μεσολαβήσας, ἔσωσε τὴν ζωὴν πολλῶν. Ὁ λαὸς περικυκλῶν αὐτὸν ἅμα τὸν ἐβλεπεν, ἐκραύγαζεν « Ἄγιε Βασιλεῦ Μαρκῆσιε σῶσον, ἐλέησον ἡμᾶς ! »

« Ἄς ἀποθέσωμεν νῦν τὸν κάλαμον, γράφει ὁ Βυζαντικὸς ἱστορικὸς, ἀπτόμενοι τῆς δυσσοιωνίστου καὶ ἀπαισίας ταύτης περιγραφῆς τῆς Ἀλώσεως· διότι τίς ἠθελεν ὑποφέρει ἐπὶ τῆς ἀποξενωθείσης ἤδη ἡμετέρας γῆς καὶ βρῆκαρωθείσης καὶ ἐπικληθῆ τὸ

σεβάσμιον ὄνομα τῶν Μουσῶν; Τὸ καθ' ἡμᾶς, βεβαίως οὐδὲ πράξεις βαρβαρικά; θέλομεν ψάλλει, οὐδὲ ἐπιθυμοῦμεν πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ μεταδώσωμεν διηγήματα, καθ' ἃ δὲν νικῶσιν Ἕλληνες καὶ δὲν δοξάζεται ἡ ἀγία ἡμῶν καὶ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Χάνομεν ἤδη καὶ αὐτὸν τὸν λόγον· τὸν χάνομεν, διότι ὁ λόγος τῆς ἱστορίας εἶναι τοσοῦτον συνδεδεμένος μετ' τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γένους ἡμῶν, ὅσον τὸ σῶμα διατελεῖ συμφυῆς πρὸς τὴν ψυχὴν, μεθ' ἧς συνυπάρχει, συμπορεύεται καὶ συναποθνήσκει!»

Οἱ Πάλλοι προσεγένοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὰς ἰδέας, μετὰ τὴν ἤθην, μετὰ τὴν θρησκείαν, καὶ τὰς δυσιδαιμονίας αὐτῶν· πᾶς ἕκαστος ἐννοεῖ, ὅτι τοιαύτη κατάκτησις οἱ αὐτουργοὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι παντάπασιν ἀλλότριον πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους, μέλλει νὰ εἰσαγάγῃ ἐπανάστασιν εἰς τὴν πορείαν καὶ τὸ πολίτευμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. — Ἀλλὰ περὶ τῶν γενομένων ἠθικῶν μεταβολῶν θέλομεν πραγματευθῆ κατωτέρω.

Ὁ Δάνδολος, καθὼς δοῦξ δημοκρατῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῆ τὸ στέμμα τῆς Αὐτοκρατορίας. Τοιαύτη ἀξία, οὐδὲ συνέφερον, οὐδὲ συνεβιάζετο μετὰ τὸ πολίτευμα τῆς πατρίδος του· πλὴν ὁ πρῶτον ταπεινωθεὶς καὶ τυφλωθεὶς πρέσβυς εἶχε νῦν ὡς δορυκρίανος ν' ἀπειτήσῃ τὸ περιπόθητον αὐτῷ φρικῶδες ἀντίποινον. Δύο λοιπὸν ἀμαρτημάτων θανασίμων ἦν ἔνοχος ὁ ἐσχάτως στεφθεὶς αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Δοῦκας, ὅπου καὶ ἂν ἦν διακρίβων· πρῶτον μὲν προσηγορεύετο ἔτι Ῥωμαίων Αὐτοκράτωρ, κατακρατούντων Σταυροφόρων τὴν Κωνσταντινούπολιν· δεῦτερον δὲ ἦν διάδοχος τοῦ Μικνουήλ τοῦ πηρώσαντος τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Δανδόλου. Συλληφθεὶς παρὰ προδοτῶν, ἐπὶ τούτῳ μεμισθωμένων, ἐν τῷ λουτρῷ αὐτοῦ, ἀνακομίζεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου κατὰ κρίσιν πολεμικοῦ συμβουλίου πηροῦται τὰς εἴψεις, καὶ ἐν τοιαύτῃ ὀδυνηρᾷ καταστάσει κρημνίζεται ἐπάνωθεν τοῦ Θεοδοσιανοῦ κίονος. «Ὁ δ' ἐπὶ πύδας μέχρι τινὸς κατιῶν, εἶτα ἀνατραπεὶς κάτω κάρα, καὶ μετὰ βραχὺ καταβράχεις δόχμιος, διέβρηξεν οἰκτροτάτην τὴν ψυχὴν!» Ἡ ἐκδίκησις τοῦ Φράγκου

Δουκὸς ἐπληρώθη, παρόντος τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ παντὸς τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ. Ἡ παλαιὰ μοναρχία τοῦ Ιου-
λιου Καίσαρος κρημνίζεται ἀνωθεν τῆς στήλης τοῦ μεγάλου Θεο-
δοσίου, ἐνώπιον Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Νέον εἶδος βυζαντινῆς
μοναρχίας ἐντεῦθεν ἀρχεται.

Ὁ Βαλδουίνος, Κόμης Φλάνδρας, ταινιοῦται αὐτοκράτωρ, ὁ
δὲ Δάνδολος, κηρυττόμενος Δεσπότης τῆς αὐτοκρατορίας, λαμ-
βάνει τὸ προνόμιον τοῦ νὰ φορῇ τζαγκία κόκκινα, καὶ νὰ ἐπι-
γράφη ἑαυτὸν ἐν τοῖς τίτλοις «*Dominiū quartæ partis et
dimidiæ Imperiis Romani.*»

Πρὶν ἢ ὕμῳ ἀποθέσῃ τὸν κάλαμον ὁ Νικήτας συνέθεσε τὸν
Θρήνον τῆς Πόλεως, εἶδος Ἰερειμιάδος ἐξελεύσεως ἐκ τῶν μυχῶν
τῆς καρδίας του καὶ ἐξυμνούσης ἐν ἤχοις σχεδὸν προφητικαῖς
τὰς παρελθούσας καὶ μελλούσας τύχας τῆς πατρίδος του. Τὸ ρη-
τορικὸν καὶ ὑπεράφθονον ὕφος τῆς ἐποχῆς δὲν λείπει, ἀλλὰ δὲν
εἶναι πόνημα διόλου σχολαστικόν· εἶναι δάκρυ καὶ στεναγμὸς
τοῦ λαοῦ, μοιρολόγιον τοῦ αἰῶνος μᾶλλον ἢ σύνθεσις λογίου (1).

Τὸ πένθος καὶ ἡ συμφορὰ συνήθως αἴρουσιν ἐκ μέσου τὰς κοι-
νωνικὰς ἀνισότητας τὰς μεταξὺ πλουσίων καὶ πενήτων, λογίων
καὶ ἀπαιδευτῶν, συνάπτουσι δὲ τοὺς συμπάσχοντας εἰς ἓν καὶ τὸ
αὐτὸ ἔλεγσον ἀληθόνος. Διὰ στόματος τοῦ Νικήτα λαλεῖ ὁ λαός.

Ἡμεῖς, ἐκείνων τῶν δυστυχῶν ἀπόγονοι, παρατρέχοντες τὴν
γραφικὴν ἀτέλειαν τῆς ἐποχῆς, εἰς ἐκείνους τοὺς στεναγμοὺς
ἀκροζόμεθα σήμερον ἀσμένως τοὺς στεναγμοὺς τοῦ γένους. Σή-
μερον ἔτι, μετὰ παρέλευσιν 600 ἐτῶν, ἡμεῖς οἱ ἐν δουλείᾳ διά-
γοντες Ἕλληνας, δυνάμεθα νὰ συστενάξωμεν καὶ συνθρηνήσω-
μεν μὲ τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους θρήνους, μεθ' ὧν ἐκλαυσαν τὴν ἄλω-
σιν τῆς πατρίδος τῶν ἀλεπκλήλων οἱ πρόγονοι ἡμῶν, εἴτε ὡς
αἰχμάλωτοι Λατίνων, εἴτε ὡς Ὀθωμανῶν αἰχμάλωτοι. Ἐπειδὴ
καὶ τοὶ ἀνελεύθεροι χαίρομεν ἐνδὲ ἀγαθοῦ· ὅτι ἡ ἱστορία τῶν
πικρῶν μας εἶναι μία καὶ κοινὴ, καθὼς ἔτι μία καὶ κοινὴ ὑπάρ-
χει ἡ τῆς λαμπρότητος ἱστορία μας.

(1) Ὁ Μιχαὴλ Λούκας ἐπιλεῖ τὸν θρήνον τῆς Δουκίας, ἀκόσμητος.

Ἰδοὺ ὀλίγα τεμάχια ἐκ τοῦ ἀνωτέρου θρήνου.

ΠΓ'.

Θρήνος τῆς Πόλεως.

αἶ Πόλις, Πόλις, Πόλεων πασῶν ὀφθαλμὲ, παγκόσμιον ἄκουσμα, θέαμα ὑπερκόσμιον, μήτηρ τροφὸς Ἐκκλησιῶν, πρωταρχηγὲ πίστεως Ὀρθοδοξίας, κεφαλὴ, Μουσῶν περιθάλψις, παντὸς καλοῦ κατοικητήριον!

Ὡ σὺ, ἦτις, ἐκ χειρὸς Κυρίου τὸ τοῦ θυμοῦ ποτήριον ἔπιες, καὶ ἐγένου θῦμα τοῦ δραστικωτέρου πυρὸς ἐκ τῶν ὅσα ποτὲ κατέβησαν εἰς Πεντάπολιν, οἴμοι! πόλον ἐγκώμιον νὰ σοὶ πλέξω σήμερον, τίνι καταλλήλως νὰ σὲ παρομοιάσω!

Ὅτι ἐμεγαλύνθη τὸ ποτήριον τῆς συντριβῆς σου, τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ φιλόδακρυς Ἰερεμίας, ὁ θρηνητὴν τὴν πάλαι Σιών.

Τίνες δαίμονες κακοποιοὶ, φιλτάτη Πόλις σὲ ἀνεζήτησαν πρὸς μαστίγωσιν; τίνες ἀλάστορες, ἀσπλαγχνοὶ, φθονεροὶ δαίμονες ἐρρίψαν κατὰ σοῦ τῆς αὐτῶν μέθης τὴν ἀκρασίαν; τίνες, ὦ Θεονύμφη, τίνες γόητες καὶ μυνιώδεις ἀντὶ νὰ σοὶ ἐτοιμάσωσι θάλαμον καὶ νὰ σοὶ ἀνάψωσι γαμήλιον λαμπάδα, σὲ περιεκύκλωσαν μὲ ἄνθρακας; — Ὡ σὺ ἡ πολύγονος ἡ βασιλὶς, πορφύραν ἡμφιασμένη, νῦν δὲ βυπαρά, ὑπὸ πολλῶν δεινῶν κατεχομένη, καὶ στερουμένη τῶν ἀληθινῶν καὶ γνησιῶν τέκνων σου!

Σὺ ἡ πρότερον ὑψίθρονος, ἡ ἐμβλέπουσα εἰς ὕψη μετέωρα, ἡ μεγαλοπρεπὲς τὸ εἶδος καὶ περικαλλὴς τὸ μέγεθος, νῦν δὲ διεργημένη τοὺς ἐκλεκτοὺς χιτῶνας καὶ κλαίουσα καὶ δακρυρροοῦσα!

Ἀνάθεμα τοὺς μὴ σεβομένους τὰς συμφορὰς σου, καὶ εἰς κωμῳδίαν μετατρέποντας τὴν τραγωδίαν σου ἐν ταῖς οἰνοπύσιν αὐτῶν.

Ἀνάθεμα τοὺς βλασφημοῦντας τὴν δυστυχίαν σου καὶ περιβρίζοντας τὰς πληγὰς, αἷς δέχεται τὸ ὠραῖον σῶμα σου κατὰ πᾶσαν ὥραν δουλείας.

Θεόθεν ἐφθονήθης, παρεζηλώθης ὑπὸ ἀφρόνων ἰθῶν
. Ὑπὸ γενῶν ἀσέμων καὶ σκοραδικῶν, τὰ πλεῖ-

στα τῶν ὀπείων, ἐὰν ἡ αὐτὴ δὲν ἐγέννησας, τοῦλάχιστον σὺ ἀνέθρεψας, καὶ ἐφώτισας, καὶ ὕψωσας εἰς περιοπὴν!

Ἄοι, τίς θέλει σὲ θρηνηθεῖ; τίς θέλει σὲ σώσει, τίς θέλει ἐκευθεῖσιν ὑπὲρ σοῦ; τίς ὁ μακάριος ὅστις μὲ τὴν προτέραν λαμπρὰν στολὴν θέλει ἐκ νέου σὲ ἐπανδύσει;

Πότε θεόθεν θέλεις ἀκούσαι τὸ ἐξευγείρου, ἀνάστηθι σὺ, ἢ πιοῦσα τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ μου καὶ τὸ κόνδυ τῆς πτώσεως· ἐκδυσαι τὴν δόξαν σου! ἐκτίναξαι τὸν χοῦν καὶ ἀνάστηθι! ἐκδυσαι τὸν δεσμόν τοῦ τραχήλου σου! πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηπῆς σου καὶ τὸν τόπον τῶν αὐλέων σου!

Μὴ φοβοῦ ὅτι κατησχύνθης· μηδὲ ἐντραπῆς ὅτι ὀνειδίσθης, καὶ ἐκρότησαν ἐπὶ σοὶ χεῖρας πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδόν· μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐσύρισαν, καὶ ἐκίνησαν κεφαλὰς αὐτῶν καὶ εἶπον· αὕτη ἐστὶν ἡ Πόλις, ὁ στέφανος δόξης, εὐφροσύνη πάσης γῆς! καὶ πῶς ἐκάθισε χήρα ἡ πεπληθυσμένη λαῶν, καὶ ἡ ἀρχουσα ἐν χώραις ἐγεννήθη εἰς φόρους; — Εἶπε γὰρ ὁ θεὸς σου· χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε, καὶ μετ' ἐλέους μεγάλου οἰκτιρήσω σε! Ἐν θυμῷ μικροῦ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἐν ἐλέῳ αἰωνίῳ ἐλεήσω σε.

Τίς ὁ μέλλον νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ καινουργὸς Μωϋσῆς; Ἄοι, πότε θέλεις, ὦ Πόλις, ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων συνάξει τὰ διεσκορπισμένα τέκνα σου, καθὼς ὄρνις φιλότεκνος ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς ἀθροίζει τὰ νεόττια;

Ἄραγε, δυνάμεθα καὶ νὰ σὲ ἴδωμεν κατὰ πρόσωπον, καὶ περιχαρῶς νὰ σὲ ἀσπασθῶμεν ὡς μητέρα, καὶ γλύκιστα νὰ χύσωμεν ἐπὶ σοῦ δάκρυα ὅσα δύναται ὀφθαλμὸς; Ὀχι! — μετὰ τρόμου περὶ σὲ περιίπτάμεθα· περὶ σὲ περιστροφόμεθα ὡς ἄθλια καὶ καταδιωγμένα στρουθία, ὧν ἡ τροφὸς συνελήφθη, ἠφανίσθη δὲ ἡ φωλεὰ· περὶ σὲ περιθρηνοῦμεν, καὶ γοερῶς μοιρολογοῦμεν, μακρὰν ἐκτοπισθέντες, πεινῶντες, διψῶντες, γυμνηθέντες, καὶ ἀγνοοῦντες οἱ ταλαίπωροι, τίς ὁ δρόμος ὁ φέρων πρὸς σέ. . . Ἀλλὰ σὲ βλέπομεν, θάρρει· ἠνωμένοι μετὰ σοῦ διηρημένως, ὦ μήτηρ, καὶ συμπεπλεγμένοι κεχωρισμένως ζῶμεν· θάρρει!

Οὕτω μόνον δυνάμεθα πρὸς σὲ τὸ βλέμμα γὰ ἐνατενίσωμεν·
ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ συνέλθωμεν ἐλευθέρως καὶ νὰ περιπτυχθώ-
μεν ἀναφανδόν, ὡς πρότερον, ἐν ἐλευθέραις ἀγκάλαις. . . .

Κύριε, Κύριε, ἵνα τί ἐπαισας ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἴσσις ;
— Ἐγνωμεν, Κύριε, ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀδικίας πατέρων ἡμῶν·
Ἀλλὰ κόπασσον διὰ τοῦ ἐλέους σου· μὴ ἀπολέσῃς θρόνον δόξης σου !

Παίδευσαν ἡμᾶς, Κύριε, ὅπως μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀπὸ
σοῦ, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ, ἵνα μὴ ὀλιγοστοῦς ποιή-
σῃς ἡμᾶς !

Ἐχχεον τὸν θυμὸν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα σε, καὶ ἐπὶ
γενεάς, αἱ τὸ ὄνομά σου, Κύριε, οὐκ ἐπεκαλέσαντο ! — Πατὴρ
ἡμῶν σὺ εἶ, Κύριε· ἡμεῖς πηλὸς, καὶ σὺ πλάστης ἡμῶν· ἔργον τῶν
χειρῶν σου πάντες ἡμεῖς, Κύριε !

Ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τοὺς ὀνειδισμοὺς ἡμῶν ! ἡ κληρονομία
ἡμῶν μετεστράφη εἰς ἀλλοτρίους· οἱ οἴκοι ἡμῶν εἰς ξένους· ἐπί-
στρεψον ἡμᾶς πρὸς σὲ, καὶ ἐπιστραφησόμεθα !

Ἀνακαίνισον, Θεέ, ἡμέρας ἡμῶν, καθὼς ἔμπροσθεν ! Πινή-
σθητι ἡμῶν, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ λαοῦ σου· ἐπίσκεψαι ἡμᾶς
ἐν τῷ σωτηρίῳ σου, τοῦ ἰδεῖν ἐν τῇ χρηστότητι τῶν ἐκλεκτῶν
σου, τοῦ εὐφρανθῆναι ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ ἔθνους σου, εὖ εἰδότας,
ὡς ἀσεβῶν μὲν ἢ εἰς τὸ τέλος παράδοσις, καὶ μαστίγωσις, τῶν
δ' ἡλπικότων ἐπὶ Κύριον, τῇ παιδείᾳ σύνδρομος ἢ παράκλησις τε
καὶ ἐπανάκλησις ! »

Ἡ ἱστορία τοῦ καιροῦ ἐκείνου μόνον ἐν ὄνομα Ἕλληνας ἀπο-
στάτου μνημονεύει, Ἄρχοντά τινα Θεόδωρον Βρανᾶν, ὅστις ὁμώ-
σας τὰ πιστὰ τοῖς Φράγκοις, καὶ παραιτήσας τὸ δόγμα τῶν
πατέρων, ἐνυμφεύθη τὴν Ἀγνησίαν, ἀδελφὴν Φιλίππου Λαγού-
στου, βασιλέως τῆς Γαλλίας.

Παρεχτὸς τούτου, πάντες οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἐπέμεινον πιστοὶ
εἰς τὴν πάγκοινον συμφορὰν τοῦ γένους.

Διὰ τοῦτο Κύριος εἰσήκουσε τὰς παρακλήσεις τῶν εἰς αὐτὸν
πεπιστευκότων, καὶ ἐπανακάλεσεν αὐτούς.

Εἰ δὲ βοή προφήτου ἤχηκεν ἐν ἡμέραις μέλλοντος, οὐκ εὐφρανθήσεται λαὸς Κυρίου ἐν πλήρη εὐφροσύνῃ ἔθλους;

ΣΙΑ΄.

Δυναστειογραφία.

- 867 — 889 Βασίλειος ὁ Μακεδών.
889 — 911 Λέων ὁ Σφοδρ.
911 — 912 Ἀλέξανδρος (ἄδελφὸς τοῦ Λέοντος).
912 — 959 Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, υἱὸς Λέοντος.
959 — 963 Ῥωμανὸς ὁ Νεὸς, υἱὸς Κωνσταντίνου.
963 — 969 Νικηφόρος Φωκᾶς.
969 — 975 Ἰωάννης ὁ Ῥζιμισχῆς.
975 — 1028 Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ἔγγονοι τοῦ ἀνωτέρου Πορφυρογεννήτου, καὶ δυσέγ. Λέοντος τοῦ Σφοδρ.
1028 — 1034 Ῥωμανὸς Ἀργυρόπουλος.
1034 — 1041 Μιχαὴλ ὁ Παφλάγων.
1041 — 1042 Μιχαὴλ Καλαφάτης.
1042 — 1054 Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος.
1054 — 1056 Θεοδώρα θυγάτηρ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ τελευταῖος γονὸς τοῦ Βασιλείου Μακεδόνα.
1056 — 1057 Μιχαὴλ ὁ Στρατιωτικὸς.
1057 — 1059 Ἰσαάκιος Κομνηνός.
1059 — 1067 Κωνσταντῖνος Δούκας.
(Μεσοβασίλεια Εὐδοκίας)
1068 — 1071 Ῥωμανὸς Διογένης.
1071 — 1078 Μιχαὴλ Παραπινάκης.
1078 — 1081 Νικηφόρος Βοτανειάτης.
1081 — 1118 Ἀλέξιος Κομνηνός.
1118 — 1143 Ἰωάννης Κομνηνός, ὁ καὶ Καλοῖάννης.
1143 — 1180 Μανουὴλ Κομνηνός.
1180 — 1183 Ἀλέξιος Κομνηνός Β΄, υἱὸς ἀνηθῶς Μανουὴλ.